

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/115/2016
Identifikačné číslo spisu:	7713219366
Dátum vydania rozhodnutia:	19.01.2017
Meno a priezvisko:	JUDr. Ladislav Górász
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2017:7713219366.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov: 1/ I. J., narodený XX. A. XXXX, 2/ I. J., narodený XX. N. XXXX a X/Y. J., narodená XX. P. XXXX, bývajúci v B. nad X., V. XXX/XX, zastúpení JUDr. Radoslavom Sotákom, advokátom so sídlom v Michalovciach, Námestie Slobody 7, proti žalovanej: KOOOPERATÍVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, Štefanovičova 4, Bratislava, IČO: 00585441, o náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá právne vec bola vedená na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 20C/248/2013, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 26. novembra 2015 sp. zn. 5Co/287/2015, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobcovia 1/, 2/ a 3/ majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Michalovce rozsudkom z 9. februára 2015 č.k. 20C/248/2013-142 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť do 30 dní každému zo žalobcov náhradu nemajetkovej ujmy vo výške po 30 000 eur a na účet ich zástupcu náhradu trov konania vo výške 1 516,79 eur; ostatne uvedenú náhradu do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Rozhodol tak majúci za to, že povinné zmluvné poistenie, z ktorej v prípade vzniku poistnej udalosti vzniká žalovanej ako poistiteľovi povinnosť plniť, pokrýva aj náhradu nemajetkovej ujmy vzniknutej smrťou manželky žalobcu 1/ a matky žalobcov 2/ a 3/ spôsobenou poisteným D. J. pri dopravnej nehode 27. novembra 2010.

2. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 26. novembra 2015 sp. zn. 5Co/287/2015 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu žalovaná podala dovolanie, ktoré odôvodnila tým, že postupom súdov jej bola odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, účinný do 30. júna 2016 (ďalej len „OSP“). Tvrdí, že k uvedenej vade konania došlo najmä tým, že jej nebolo doručené vyjadrenie žalobcov k jeho odvolaniu proti rozsudku súdu prvej inštancie a tiež tým, že napadnutý rozsudok je arbitrárny a

nepreskúmateľný. Súd sa svojimi rozhodnutiami výrazne odklonili od právnych záverov prezentovaných v rozhodnutiach Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, pričom tento odklon nevysvetlili. Odvolací súd naostatok jej odňal možnosť konať pred súdom aj tým, že sa len „formalisticky“ vyjadril k jej návrhu, aby proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie podľa § 238 ods. 3 OSP.

4. Žalobcovia 1/, 2/ a 3/ navrhli dovolanie žalovanej zamietnuť.

5. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku, zákon č. 160/2015 Z.z. (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

6. Zohľadňujúc vzájomnú súvzťažnosť ustanovení § 470 ods. 1 CSP a § 470 ods. 2 CSP dovolací súd konštatuje, že nová právna úprava vychádza síce z princípu okamžitej aplikability procesnoprávnych noriem (viď § 470 ods. 1 CSP), rešpektuje ale procesný účinok dovolaní podaných do 30. júna 2016, ktorý zostal zachovaný aj po tomto dni (viď § 470 ods. 2 CSP). V dôsledku toho platí, že ustanovenia novej, od 1. júla 2016 účinnej právnej úpravy o dovolaní a dovolacom konaní, sa v prípade týchto dovolaní nemôže uplatniť v plnom rozsahu hneď od uvedeného dňa v celej šírke a so všetkými dôsledkami. Úplná aplikabilita týchto ustanovení novej právnej úpravy sa uplatní až pri dovolaniach podaných od uvedeného dňa. Opačný záver by bol porušením právnej istoty a legitímnych očakávaní strán, lebo ten, kto konal na základe dôvery v platný a účinný zákon, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný (viď tiež závery prijaté v rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 36/1995).

7. Dovolanie podané do 30. júna 2016, v prípade ktorého podľa vtedy platnej právnej úpravy nebol daný dôvod ani pre zastavenie konania (napr. pre nesplnenie osobitnej podmienky dovolacieho konania uvedenej v § 241 ods. 1 veta druhá OSP) ani pre odmietnutie dovolania (napr. z niektorého dôvodu vyplývajúceho z ustanovenia § 243c v spojení s § 218 ods. 1 písm. a/ až d/ OSP) vyvolalo procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritórny dovolací prieskum. Tie dovolania podané do 30. júna 2016, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy bol daný dôvod na zastavenie dovolacieho konania alebo odmietnutie dovolania, tento procesný účinok nemali (porovnaj tiež I. ÚS 4/2011 a II. ÚS 172/03). Podľa dovolacieho súdu v danej sporovej veci ide o ostatne uvedenú procesnú situáciu.

8. Na odôvodnenie tohto svojho záveru dovolací súd v zmysle § 451 ods. 3 CSP stručne uvádza, že právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

9. Dovolanie mal v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Išlo o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým bolo možné - iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených - napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť.

10. Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a

konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj Roseltrans proti Rusku, rozsudok z roku 2005). Vo veci Abdullayev proti Rusku (rozsudok z roku 2010) EŠLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru EŠLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad Sutyazhnik proti Rusku (rozsudok z roku 2009) alebo Bulgakova proti Rusku (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009).

11. Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí EŠLP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce res iudicata „majú zostať nedotknuté“, treba prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na výnimky z tejto zásady. Aj Občiansky súdny poriadok takto upravoval podmienky prípustnosti dovolania a prípady, v ktorých bolo možné právoplatné rozhodnutie napadnúť dovolaním, považoval len za výnimku zo zásady jeho záväznosti a nezmeniteľnosti. Právnu úpravu, ktorá stanovovala podmienky, za ktorých sa mohla táto výnimka uplatniť, nebolo možné v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namiesto tu bol skôr reštriktívny výklad.

12. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 OSP). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 OSP a proti uzneseniu § 239 OSP. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 OSP.

13. V danom prípade je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, dovolanie ale nesmeruje proti rozsudku so znakmi rozsudku, proti ktorému bolo dovolanie prípustné podľa § 238 OSP.

14. Vzhľadom na vyššie uvedené, žalovanou sledovaný účel podania dovolania mohol nastať len vtedy, ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 ods. 1 OSP.

15. Procesné vady konania uvedené v § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ OSP neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo.

16. So zreteľom na obsah dovolania dovolací súd osobitne skúmal, či v konaní nedošlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 písm. f/ OSP.

17. Žalovaná zastáva názor, že postupom súdov jej bola odňatá možnosť pred súdom konať. Pod odňatím možnosti pred súdom konať sa v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ OSP rozumel procesne nesprávny postup súdu znemožňujúci realizáciu procesných oprávnení strany sporu, ktoré mu poskytoval OSP [v zmysle § 18 OSP mali účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd bol povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv - viď napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 OSP), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 OSP), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 OSP), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 OSP), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 OSP)].

18. Žalovaná tvrdí, že v konaní jej bola odňatá možnosť konať pred súdom predovšetkým tým, že jej nebolo doručené vyjadrenie žalobcov k jej odvolaniu proti rozsudku súdu prvej inštancie.

19. I keď zo spisu súdu prvej inštancie vskutku vyplýva, že vyjadrenie žalobcov (č.l. 183 spisu) nebolo pred rozhodnutím odvolacieho súdu o odvolaní (26. novembra 2015) doručené žalovanej [v spise súdu

za čl. 210 je založený len list odvolacieho súdu zo 14. decembra 2015, ktorým malo byť vyjadrenie žalobcov (zrejme dodatočne) doručené žalovanej; zo spisu ale nevyplýva, či vyjadrenie žalobcov bolo žalovanému reálne doručené], uvedené zistenie ale bez ďalšieho neprezumuje aj vadu konania odvolacieho súdu v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f) OSP.

20. Európsky dvor pre ľudské práva (ESLP) vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti zaujať stanovisko k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel ESLP k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z uvedeného rozsudku ESLP vyplýva, že pri úvahe, či nedoručením vyjadrenia protistrany k odvolaniu bola alebo nebola odvolateľovi odňatá možnosť pred súdom konať, treba mať na zreteli podstatu a obsah vyjadrenia k odvolaniu. Predmetné rozhodnutie ESLP totiž za zásah do práva na spravodlivé konanie (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) považuje iba nedoručenie takého vyjadrenia protistrany, ktoré bolo formulované ako skutková a právna argumentácia. Pre posúdenie komplexu otázok týkajúcich sa prípustnosti dovolania žalovanej má preto bezpochyby kľúčový význam otázka, či vyjadrenie žalobcov k jej odvolaniu, bolo formulované ako právna a skutková argumentácia.

21. Žalobcovia 1/, 2/ a 3/ vo vyjadrení k odvolaniu žalovanej stručne uviedli, že: a/ navrhujú napadnutý rozsudok potvrdiť, b/ majú za to, že žalovaná je pasívne legitimovaná, a c/ poukázali na rozsudky iných súdov v obdobných sporových veciach. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nemožno takéto vyjadrenie k odvolaniu považovať za skutkovú a právnu argumentáciu. Žalobcovia tu neargumentujú s podľa nich relevantným skutkovým dejom, nespomínajú žiadne konkrétne skutkové okolnosti a z hľadiska obsahového sa vôbec nezaoberajú jednotlivými skutkovými zisteniami súdov. Podobne ani ničím právne neargumentujú, nepodávajú výklad právnej úpravy, nedotýkajú sa konkrétnych právnych úvah alebo záverov súdov. Ich vyjadrenie vyznieva iba ako všeobecná charakteristika priebehu a výsledku konania na prvom stupni, ktorú bez akejkoľvek skutkovej a právnej konkretizácie podáva účastník konania spokojný s rozhodnutím prvostupňového súdu. Odvolací súd, ktorý rozhodoval o odvolaní žalovanej, nezaložil svoje rozhodnutie na vyjadrení žalobcov, ktoré malo všeobecný charakter. Absencia stanoviska žalovanej k vyjadreniu k opravnému prostriedku nemal žiadny vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu o opravnom prostriedku v neprospech žalovanej, ktorá na tento nedostatok dovolací súd upozornila (k tomu pozri aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. augusta 2015 sp.zn. 3Cdo/488/2015 a nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 7. júla 2016 sp.zn. I. ÚS 75/2016).

22. Vzhľadom na to, že vyjadrenie žalobcov 1/, 2/ a 3/ k odvolaniu žalovanej nebolo v danom prípade formulované ako skutková a právna argumentácia, procesný postup odvolacieho súdu, ktorý rozhodol bez toho, aby toto vyjadrenie bolo doručené žalovanej, nemal za následok procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) OSP.

23. K dovolacej námietke žalovanej, že vada podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP spočíva aj v tom, že odvolací súd sa „len formalisticky“ vyjadril k jej návrhu na pripustenie dovolania, dovolací súd uvádza, že možnosť odvolacieho súdu vysloviť prípustnosť dovolania proti svojmu rozsudku podľa § 238 ods. 3 OSP nebola závislá na návrhu strany sporu. Ak však strana sporu návrh na vyslovenie prípustnosti dovolania podala, odvolací súd nebol povinný ho akceptovať a s týmto sa vysporiadať. Bolo totiž len na jeho zvážení, či prípustnosť dovolania proti svojmu rozsudku vysloví alebo nie.

24. Žalovaná ďalej tvrdí, že napadnutý rozsudok je arbitrárny a neprekúmateľný; v ňou tvrdenej vlastnosti rozsudku vidí procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) OSP.

25. Na rokovaní občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré sa uskutočnilo 3. decembra 2015, bolo prijaté zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ OSP. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ OSP".

26. Toto stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, považuje dovolací súd za plne opodstatnené aj v preskúmvanej veci. V danom prípade obsah spisu nedáva žiadny dôvod, aby na preskúmvanú vec bola aplikovaná druhá veta stanoviska, ktorá predstavuje krajnú výnimku z prvej vety a týka sa výlučne len celkom ojedinelých prípadov, ktoré majú znaky relevantné aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. O taký prípad ide v praxi napríklad vtedy, keď rozhodnutie súdu neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, alebo keď sa vyskytli „vady najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém" (pozri Sutyazhnik proti Rusku, rozsudok z roku 2009), prípadne ak došlo k vade tak zásadnej, že mala za následok „justičný omyl" (Ryabykh proti Rusku, rozsudok z roku 2003). Napadnutý rozsudok podáva vysvetlenie podstatných dôvodov, so zreteľom na ktoré bolo rozhodnuté. Žalovaná teda nedôvodne namietala, že jej (ňou tvrdenou vlastnosťou odôvodnenia napadnutého rozsudku) bola odňatá možnosť pred súdom konať.

27. Z dominujúceho obsahu dovolania vyplýva, že žalovaná nesúhlasí s právnym posúdením veci súdom prvej inštancie a odvolacím súdom.

28. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci bolo síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho bolo možné uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ OSP), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladalo (viď tiež R 54/2012 a viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/170/2014). Nešlo totiž o vadu konania uvedenú v § 237 OSP, ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 OSP ako zakladajúci prípustnosť dovolania.

29. Vzhľadom na to, že dovolanie žalovanej nie je podľa § 238 ods. 1 OSP prípustné, ňou tvrdená procesná vada uvedená v § 237 ods. 1 písm. f/ OSP preukázaná nebola a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady uvedené v § 237 ods. 1 OSP, dovolací súd jej mimoriadny opravný prostriedok odmietol podľa 447 písm. c/ CSP ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

30. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

31. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.